

Frågor och svar om vatten i Sollentuna kommun

2021-03-16

I detta dokument hittar du svar på frågor om

- Sollentunas vatten, generellt
- Dagvatten
- Dricksvatten
- Grundvatten

Läs också på kommunens hemsida: <https://www.sollentuna.se/sv/bygga-bo--miljo/kommunens-miljo--och-klimatarbete/Vattenvard/>

Sollentuna kommuns kontaktcenter hjälper dig om du har fler frågor: <https://www.sollentuna.se/sv/kontakt/kontakta-kommunen/>

Sollentunas vatten, generellt

Vilka vattenförekomster finns i Sollentuna kommun?

I Sollentuna finns fyra ytvattenförekomster (två sjöar; Rösjön och Norrviken, ett vattendrag; Oxunda-Väsbyån, eller Edsån som vi i Sollentuna brukar säga, och en havsvik; Edsviken) och fyra grundvattenförekomster (som alla ligger i Stockholmsåsen).

Utöver dessa vattenförekomster finns i Sollentuna ett flertal mindre vattendrag och sjöar, till exempel; Snuggan, Väsjön, Fjäturen, Ravalen, Översjön och Djupan.

Vad menas med en vattenförekomst?

Definition vattenförekomst: För att dagens tillstånd i ett vatten ska kunna beskrivas och för att framtida kvalitetskrav ska kunna definieras på ett bra sätt behöver vattnen delas in i enheter som är så likartade som möjligt när det gäller typ av vatten. Dessa enheter kallas vattenförekomster och kan vara exempelvis en sjö, en åsträcka, ett kustvattenområde eller grundvattnet som pekats ut inom arbetet med vattenförvaltningen. Alla utpekade vattenförekomster har utpekade miljö kvalitetsnormer (miljökrav) som skall uppnås.

Vad menas med ytvatten?

Definition: Ytvatten är en gemensam beteckning för permanenta vattenansamlingar över markytan. Som ytvatten räknas sjöar, vattendrag och havsvikar.

Hur är kvalitén på vattnet i våra vattenförekomster?

För ytvatten gäller oftast miljö kvalitetsnormerna god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus medan grundvattenförekomsterna skall uppnå god kvantitativ status och god kemisk grundvattenstatus. För Sollentunas ytvatten råder generellt ett stort glapp mellan nuvarande status och uppfyllande av miljö kvalitetsnormerna och tidsramen för åtgärd är snäv. Störst arbete har vi framför oss gällande Edsviken och Norrviken.

För grundvattenförekomsterna är statusen jämförelsevis bra, två bedöms uppfylla miljö kvalitetsnormerna (som sattes till år 2015) medan de övriga två inte uppfyller den kemiska miljö kvalitetsnormen för grundvatten på grund av förhöjda kloridhalter eller PAH:er.

Vad innebär medel eller dålig status för den som ska bada?

En dålig ekologisk status indikerar ofta att vattnet lider av övergödning. Medan en dålig kemisk status indikerar att miljögifter noterats i icke önskvärda halter.

Att ett vatten inte uppfyller miljö kvalitetsnormerna behöver inte på något sätt påverka badbarheten av densamma. De två faktorer som bedöms då man tittar på om ett vatten har god badkvalitet är förekomst av bakterier som man förknippar med bajs (som ger magsjuka) eller förekomst av stora mängder giftiga mikroskopiska växter (alger). Vid förekomst av någon av dessa bör man undvika bad. Provtagning sker regelbundet på vissa badplatser av miljö- och hälsoskydd under badsäsong. Respektera de förbudsskyltar som satts upp på olämpliga badplatser.

Vad innebär medel eller dålig status för fisket?

I ett övergött vatten är fiskbestånden ofta stora men av sämre kvalitet för sportfiskaren. Här dominerar generellt karpfiskar. I en sjö i balans finns en större andel rovfiskar (tex abborre, gädda).

I en sjö som har förhöjda halter miljögifter kan fisken innehålla för människor ohälsosamma halter av dessa ämnen.

Vad innebär medel eller dålig status för den biologiska mångfalden

I ett övergött vatten är den biologiska mångfalden generellt lägre än i ett välmående vatten. Biomassan, den massa som utgörs av växter och djur är högre men artrikedomen mycket lägre. Detta beror på att övergödning skapar en dålig spiral som slår ut många arter (bland annat genom dålig syresättning av bottenvattnet och minskad möjlighet för ljuset att nå botten).

Förhöjda halter miljögifter kan även de påverka vissa arter negativt och därmed försämra den biologiska mångfalden.

Vad innebär medel eller dålig status för andra vatten som ligger nedströms?

Eftersom vattnet bär med sig näringsämnen och miljögifter kommer även nedströms liggande vatten påverkas negativt om ett vatten uppströms har försämrade status. Vattnet på jorden kan ses som jordens blodomlopp.

Hur påverkas marken runtomkring ett vatten som inte har god status?

Oavsett om ett vatten är övergött eller påverkat av miljögifter så påverkar det inte omkringsliggande marker. Däremot kan omkringsliggande marker, eller vad som händer på/i dem, vara orsaken till problemet i vattnet. Föroreningar och gödande ämnen (näringsämnen) förs med regnvattnet från land till sjöar och vattendrag.

Varför är det viktigt att våra ytvatten har god status?

Det finns flera orsaker till att vi vill ha god status i våra vatten.

God status innebär att vattnen är välmående och "friska", att vattnen är i balans och att de har en långsiktig hållbar status. Man kan jämföra det med att man har en ekonomi i balans. Lika mycket intäkter som utgifter.

Ett vatten med god status har till exempel ett rikt växt- och djurliv, en naturlig strandlinje, klart vatten, minskad risk för massförekomst av giftiga alger, nyttig god fisk. God status innebär också minskad erosion av strandlinjen, en högre motståndskraft mot förändringar, minskad risk för massdöd av fisk och minskad risk för illaluktande sediment. Rena ytvatten ökar också förutsättningarna för rena grundvatten som är viktigt ur reservvattensynpunkt.

Indirekt innebär detta attraktivare vatten att vistas vid, på och i!

Utöver alla dessa positiva aspekter som god status i våra vatten medför så finns även ett lagkrav på att uppnå god status.

Vad händer om våra ytvatten inte har god status?

Om kommunen inte anstränger sig för att nå och bibehålla god status på sina vatten kan följderna bli många. Kommunens invånare kan inte få njuta av sina vatten på bästa möjliga sätt. Nya detaljplaner kan få avslag från länsstyrelsen. Andra kommuner dit vattnet rinner

påverkas negativt på samma sätt. Rent ekonomiskt kan det bli en dyr historia med eventuella böter och försenade åtgärder.

Vad är orsaken till att våra vatten inte uppnår god status?

Det finns två huvudorsaker till att våra vatten inte mår som vi önskar:

Edsviken och Norrviken fick ända fram till slutet på 1960-talet ta emot orenat avloppsvatten från Sollentunas hushåll. Speciellt högt var trycket mellan 1930-talet och 1960-talet, den period då ledningar etablerades för att leda bort avloppsvattnet från fastigheter men innan Käppala avloppsreningsverk byggdes och driftsattes.

I övrigt är våra vatten påverkade på samma sätt som andra vatten i urbana miljöer, genom påverkan på orent dagvatten. Vid exploatering hårdgörs ytor som sedan tidigare varit genomträngliga för vatten. Dagvatten uppstår. För att inte påverka den nya bebyggelsen har man i god tro transporterat bort vattnet till närmsta sjö, vik eller vattendrag. Idag är det dock allmänt känt att dagvatten ofta för med sig näringsämnen och miljögifter till dessa mottagande vatten. Men nu är det svårt/kostsamt och tidskrävande att rätta till det som samhället byggt fel genom tiderna. På många ställen går dagvattnet fortfarande helt orenat ut i mottagande vattenkropp.

Hur kan kommuninvånarna bidra till förbättrad status?

Kommuninvånare kan hjälpa till genom att begränsa vad som tillförs dagvattennätet (tex gatubrunnarna). Till exempel genom att inte tvätta bilen på gata utan på en biltvätt eller i en gör-det-själv-hall, inte kasta fimpas och annat skräp på marken. Man kan även bidra till förbättrad vattenkvalitet genom att ta hand om dagvatten på den egna tomten med infiltration samt att låta bilen stå till förmån för cykel, gång eller kollektivtrafik.

Vad gör kommunen för att förbättra status?

Kommunen arbetar aktivt med att minska påverkan från dagvatten.

Det handlar om att förhindra uppkomst av dagvatten, behandla uppkommet dagvatten så lokalt som möjligt genom infiltration och att rena det dagvatten som ändå måste transporteras bort. Kommunen har en dagvattenpolicy och en ny vattenplan.

Kommunen arbetar på fler olika nivåer. Nedan anges några exempel.

- I vår dagvattenpolicy som antogs våren 2016 fastslår vi hur vi vill att dagvatten skall hanteras.
- I vår vattenplan som antogs hösten 2020 görs en genomgång av vattenhanteringen i kommunen. Planen togs fram inom det stora EU-projektet LIFE-IP Rich Waters och innehåller en mängd åtgärder.
- I täta samarbeten inom kommunen upprättar vi checklistor och arbetsstöd för hur vi skall hantera dagvatten i nya detaljplaner.
- Tillsammans med kommunens VA-huvudman har vissa åtgärdsarbeten inletts, bland annat projekterar man för förbättrad dagvattenrening till Edsviken.
- Kommunen samarbetar med de kommuner vi delar vatten med för att effektivisera miljöövervakningen och åtgärdsarbetet.
- Via EU-projektet LIFE-IP Rich Waters genomförde Sollentuna tillsammans med Upplands Väsby kommun och Länsstyrelsen i Stockholm en behandling av bottnarna i Norrviken under sommaren 2020 för att minska övergödningen i Norrviken.

En del vatten ligger ju inte enbart i Sollentuna. Hur samarbetar kommunerna?

Sollentuna har initierat och driver idag två samverkansgrupper (Edsviken Vattensamverkan och Oxsunda Vattensamverkan) för våra avrinningsområden. Ordföranden i miljöutskottet leder den politiska styrgruppen för vattensamverkan och arbetet samordnas från kommunen. Vi tar fram gemensamma kunskapsunderlag, utövar miljöövervakning och utbyter erfarenheter. Vi deltar även i andra förbund och projekt kring vattenfrågor.

Var kan jag läsa mer om vattenkvalitet?

Resultat av arbetet med vattenvård finns i kommunens miljöbarometer:
<https://sollentuna.miljobarometern.se/vatten/>

Dagvatten

Renas vattnet från dagvattenbrunnarna innan det når våra vatten?

Det vatten som slutligen når Edsviken är idag på många håll inte tillräckligt renat, på flera platser är det helt orenat.

Det vatten som mynnar i Norrviken är betydligt bättre omhändertaget. Utmed Norrviken finns ett flertal dagvattenanläggningar (dammar och våtmarker) som till viss del renar vattnet innan det når Norrviken. På andra håll i kommunen varierar det mycket.

Vad innehåller dagvattnet?

Om vattnet har passerat ytor med föroreningar är vattnet förorenat. Men har det bara runnit ner från ett tegeltak är det relativt lite föroreningar.

Det mest förorenade dagvattnet uppstår ofta på trafikrelaterade platser; vägar, parkeringar och så vidare. Ett förorenat dagvatten kan innehålla alla möjliga organiska och oorganiska föroreningar, bland annat näringsämnen (fosfor och kväve), tungmetaller (zink, koppar, bly, kvicksilver, kadmium, krom) och organiska miljögifter (oljor, PAH:er, PCB och PFAS).

Hur påverkar det orenade dagvattnet våra vattenförekomster?

Det bidrar till såväl övergödning som förorening av miljögifter.

Hur kan vi orsaka mindre skada med dagvatten?

- Förhindra att dagvatten uppstår genom att inte hårdgöra ytor.
- Minimera risken att förorening av dagvattnet sker, detta gäller speciellt de organiska miljögifterna som är långlivade i naturen.
- Om möjligt/lämpligt rena vattnet där det uppstår (genom att låta naturen rena vattnet, via infiltration i marken). Detta bidrar inte bara till att vi undviker föroreningar till våra ytvatten utan också att vi fyller på grundvattennivåerna!
- Det vatten som måste ledas bort skall genomgå reningssteg innan det når mottagande vatten. Detta kan göras genom att det till exempel passerar sedimentationsdammar, våtmarker eller olika tekniska reningslösningar.

Hur tänker vi i framtida stadsplanering kring dagvatten?

Vi försöker tänka enligt principen ovan. Men i en urban miljö är det tyvärr lite mer komplext. Många olika aspekter måste vägas in och ibland ställas mot varandra. Det som är bäst för dagvattenhanteringen kanske inte är en bra lösning med avseende på säkerhet, tillgänglighetsanpassning, estetik, markanvändningsbehov och så vidare. I kommunens dagliga arbete måste vi hantera kompromisser och avvägningar för att bygga ett så bra samhälle som möjligt, för alla.

Dricksvatten

Varifrån kommer vårt dricksvatten?

Det kommunala dricksvattnet produceras av Norrvatten vid Görvälverket i Mälaren.

Var renas vårt avloppsvatten?

Undantaget de få enskilda avlopp som finns i kommunen så skickas allt vårt hushållsavloppsvatten (grå- och svartvatten) till Käppala avloppsreningsverk.

Hur säkert är det att alltid kommer att finnas bra dricksvatten?

I dagsläget är inte dricksvattensituationen dålig, därav det låga priset. Vi har fortfarande råd att duscha i och spola våra toaletter med dricksvatten. Framtiden är dock lite osäkrare. Med ökade halter föroreningar i många yt- och grundvatten kombinerat med klimatförändringar som kan orsaka problem med dricksvattenkvaliteten (och kvantiteten) kan det bli ett problem i framtiden om vi inte nu arbetar preventivt.

Vad kan vi göra för att säkerställa kvalitén på dricksvattnet även i framtiden?

Konkret kan vi se till att våra grundvatten fylls på med rent dagvatten och att vi inte förorenar våra ytvatten. Det handlar helt enkelt om välmående vatten och en hållbar vattenhantering.

Kan reningsverken få bort allt farligt ur avloppsvattnet?

Även om reningen i de moderna avloppsreningsverken är mycket effektiva finns det vissa ämnen som är svåra att hantera på ett bra sätt, det gäller bland annat mikroplaster, läkemedelsrester mm. Läs mer om hur du kan hantera ditt avloppsvatten på ett bra sätt på Käppalaverkets hemsida:

<https://www.kappala.se/Hjalp-oss-och-miljon/For-hushall/>

Grundvatten

Vilken betydelse har grundvattnet som finns i vår mark?

Grundvattnet hjälper till att stabilisera marken, fyller på våra ytvattenkroppar och agerar i vissa fall som dricksvattenreserver.

Hur påverkar ”vårt” grundvatten andra kommuner och påverkas vi av dem?

Grundvattnet känner inga kommunala gränser. Vi delar två av våra fyra grundvattenförekomster med andra kommuner. Om vi förorenar vårt grundvatten eller fyller på det för lite påverkar det även dem vi delar vattnet med.

Vad har vi grundvattnet till?

Grundvattnet används inte regelbundet i dagsläget men tre av våra fyra grundvattenförekomster är utpekade dricksvattenreserver för Norrvatten.

Vilken risk innebär ett förorenat grundvatten?

Om föroreningar når grundvattnet finns risk att vattnet inte kan användas som dricksvatten.

Vad gör Sollentuna kommun åt risken att grundvattnet förorenas?

Vi har tillsammans med bland annat Norrvatten, Upplands Väsby kommun och Sigtuna kommun bildat Norra Stockholmsåsens Grundvattenråd. Grundvattenrådet ska verka för kunskapsutbyte och gemensam utveckling för åsens bästa. Norrvatten tillsammans med Jästbolaget (i samarbete med berörda kommuner) håller på att se över/revidera skyddsföreskrifterna för grundvattenskyddsområdet som finns i Sollentuna.